

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 3ης Μαρτίου 2022 *

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινή πολιτική στον τομέα του ασύλου και της μετανάστευσης – Απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας – Οδηγία 2004/83/ΕΚ – Άρθρο 12 – Αποκλεισμός από το καθεστώς πρόσφυγα – Ανιθαγενής παλαιστινιακής καταγωγής εγγεγραμμένος στην Υπηρεσία Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών (για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή) (UNRWA) – Προϋποθέσεις για την αυτοδίκαιη υπαγωγή στις ευεργετικές διατάξεις της οδηγίας 2004/83/ΕΚ – Παύση της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA»

Στην υπόθεση C-349/20,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [πρωτοδικείο διοικητικών διαφορών (τμήμα μεταναστεύσεως και ασύλου), Ηνωμένο Βασίλειο] με απόφαση της 29ης Ιουλίου 2020, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 29 Ιουλίου 2020, στο πλαίσιο της δίκης

NB,

AB

κατά

Secretary of State for the Home Department,

παρισταμένου του:

United Nations High Commissioner for Refugees (UK),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Prechal, πρόεδρο του δεύτερου τμήματος, προεδρεύουσα του τρίτου τμήματος, J. Passer, F. Biltgen, L. S. Rossi (εισηγήτρια) και N. Wahl, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Hogan

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο AB και η NB, εκπροσωπούμενοι από την A. Vasisht, solicitor, τον R. Husain, QC, τις E. Mitchell και G. Capel, barristers, καθώς και από τους R. Toal και T. Tridimas, barristers,
- ο Secretary of State for the Home Department, εκπροσωπούμενος από την T. Lindsay,
- ο United Nations High Commissioner for Refugees (UK), εκπροσωπούμενος από τον L. Bottinick και την S. Mobley, solicitors, καθώς και από την M. Demetriou, QC, και τον T. Johnston, barrister,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους R. Kanitz και J. Möller,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον C. Ladenburger και την A. Azéma,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 6ης Οκτωβρίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/83/EK του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (ΕΕ 2004, L 304, σ. 12).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ των NB και AB, ανιθαγενών παλαιστινιακής καταγωγής, και του Secretary of State for the Home Department (Υπουργού Εσωτερικών, Ηνωμένο Βασίλειο), με αντικείμενο την εκ μέρους του τελευταίου απόρριψη της αιτήσεως διεθνούς προστασίας που υπέβαλαν οι NB και AB.

Το νομικό πλαίσιο

Το διεθνές δίκαιο

Η Σύμβαση της Γενεύης

- 3 Η Σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων, που υπογράφηκε στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951 [*Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 189, σ. 150, αριθ°2545 (1954)], τέθηκε σε ισχύ στις 22 Απριλίου 1954. Συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο περί του καθεστώτος των προσφύγων, το οποίο συνήφθη στη Νέα Υόρκη στις 31 Ιανουαρίου 1967 και τέθηκε σε ισχύ στις 4 Οκτωβρίου 1967 (στο εξής: Σύμβαση της Γενεύης).

4 Το άρθρο 1, Δ, της Σύμβασης της Γενεύης ορίζει τα εξής:

«Η Σύμβασις αυτή δεν εφαρμόζεται επί προσώπων άτινα απολαύουν σήμερα προστασίας ή συνδρομής παρεχομένης ουχί υπό του Υπάτου Αρμοστού των Ηνωμένων Εθνών διά τους πρόσφυγας αλλά εκ μέρους ετέρου οργάνου ή Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών.

Όταν η ως άνω προστασία ή συνδρομή παύση παρεχομένη δι' οιανδήποτε αιτίαν χωρίς συγχρόνως να έχη οριστικώς ρυθμισθή η τύχη των προσώπων τούτων, συμφώνως προς τας υπό της Γενικής Συνελεύσεως των Ηνωμένων Εθνών ληφθείσας σχετικές αποφάσεις, τα πρόσωπα ταύτα θα απολαύουν αυτομάτως των εκ της Συμβάσεως ταύτης απορρεόντων ευεργετημάτων.»

Η Υπηρεσία Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών (για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή) (UNRWA)

5 Η Υπηρεσία Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών (για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή) [United Nations Relief and Works Agency (for Palestine Refugees in the Near East) (UNRWA)] συστάθηκε με το ψήφισμα 302 (IV) της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, της 8ης Δεκεμβρίου 1949, σχετικά με την αρωγή προς τους Παλαιστίνιους πρόσφυγες. Αποστολή της είναι να μεριμνά για την ευημερία και την ανθρώπινη ανάπτυξη των Παλαιστίνιων προσφύγων.

6 Κατά τα σημεία VII.C και VII.E των ενοποιημένων οδηγιών της UNRWA περί επιλεξιμότητας και εγγραφής, η ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA περιλαμβάνει πέντε περιοχές δράσης, ήτοι τη Λωρίδα της Γάζας, τη Δυτική Όχθη (συμπεριλαμβανομένης της Ανατολικής Ιερουσαλήμ), την Ιορδανία, τον Λίβανο και τη Συρία.

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2004/83

7 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 10 έως 12, 16, 17 και 38 της οδηγίας 2004/83 έχουν ως εξής:

«(3) Η σύμβαση της Γενεύης και το σχετικό πρωτόκολλο αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων.

[...]

(10) Η παρούσα οδηγία σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και συνάδει με τις αρχές που αναγνωρίζονται, ιδίως, στον Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, η παρούσα οδηγία σκοπεί να διασφαλίσει τον πλήρη σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και του δικαιώματος ασύλου των αιτούντων άσυλο και των μελών της οικογενείας τους που τους συνοδεύουν.

(11) Όσον αφορά τη μεταχείριση των προσώπων που emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, τα κράτη μέλη δεσμεύονται από υποχρεώσεις που υπέχουν από πράξεις διεθνούς δικαίου στις οποίες είναι μέρη και οι οποίες απαγορεύουν τις διακρίσεις.

(12) Το “βέλτιστο συμφέρον του παιδιού” θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα των κρατών μελών κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας.

[...]

- (16) Είναι σκόπιμη η θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για τον ορισμό και το περιεχόμενο του καθεστώτος πρόσφυγα, ούτως ώστε οι αρμόδιοι εθνικοί φορείς των κρατών μελών να καθοδηγούνται κατά την εφαρμογή της σύμβασης της Γενεύης.
- (17) Είναι αναγκαίο να θεσπισθούν κοινά κριτήρια για την αναγνώριση των αιτούντων άσυλο ως προσφύγων κατά την έννοια του άρθρου 1 της σύμβασης της Γενεύης.

[...]

- (38) Σύμφωνα με το άρθρο 3 του πρωτοκόλλου για τη θέση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, το οποίο είναι προσαρτημένο στη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Ηνωμένο Βασίλειο [της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας] γνωστοποίησε, με την από 28 Ιανουαρίου 2002 επιστολή του, την επιθυμία του να συμμετάσχει στη θέσπιση και την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας.»

8 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι η θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση υπηκόων τρίτων χωρών ή ανιθαγενών ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους και ο καθορισμός του περιεχομένου της παρεχόμενης προστασίας.»

9 Κατά το άρθρο 2, στοιχεία γ' έως ε', της εν λόγω οδηγίας:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[...]

- γ) “πρόσφυγας”, ο υπήκοος τρίτης χώρας ο οποίος, συνεπεία βάσιμου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας, ευρίσκεται εκτός της χώρας της ιθαγένειάς του και δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας ή ο ανιθαγενής ο οποίος, ευρισκόμενος εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους διαμονής του για τους ίδιους προαναφερθέντες λόγους, δεν είναι σε θέση ή, λόγω του φόβου αυτού, δεν επιθυμεί να επιστρέψει σε αυτήν και στον οποίο δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 12·
- δ) “καθεστώς πρόσφυγα”, η εκ μέρους κράτους μέλους αναγνώριση υπηκόου τρίτης χώρας ή ανιθαγενούς ως πρόσφυγα·
- ε) “πρόσωπο που δικαιούται επικουρική προστασία”, ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής που δεν πληροί τις προϋποθέσεις για να αναγνωρισθεί ως πρόσφυγας, αλλά σε σχέση με τον οποίο υπάρχουν ουσιώδεις λόγοι να πιστευτεί ότι, εάν ο ενδιαφερόμενος επιστρέψει στη χώρα της καταγωγής του ή, στην περίπτωση ανιθαγενούς, στη χώρα της προηγούμενης συνήθους διαμονής του, θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη, όπως ορίζεται στο άρθρο 15, και στον οποίο δεν έχει εφαρμογή το άρθρο 17 παράγραφοι 1 και 2, και που δεν είναι σε θέση ή, λόγω του κινδύνου αυτού, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας».

10 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2004/83, με τίτλο «Αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων», ορίζει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μπορούν να κρίνουν ότι εναπόκειται στον αιτούντα να υποβάλει το συντομότερο δυνατόν όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αίτησης διεθνούς προστασίας. Αποτελεί καθήκον των κρατών μελών να αξιολογούν, σε συνεργασία με τον αιτούντα, τα συναφή στοιχεία της αίτησής του.

[...]

3. Η αξιολόγηση της αίτησης διεθνούς προστασίας θα πρέπει να γίνεται σε εξατομικευμένη βάση και να περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση:

α) όλων των συναφών στοιχείων που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής κατά τον χρόνο λήψης απόφασης σχετικά με την αίτηση, συμπεριλαμβανομένων των νόμων και των κανονισμών στη χώρα καταγωγής και του τρόπου εφαρμογής τους·

β) των συναφών δηλώσεων και εγγράφων που υπέβαλε ο αιτών, συμπεριλαμβανομένων στοιχείων σχετικά με το εάν ο αιτών έχει ήδη ή ενδέχεται να υποστεί δίωξη ή σοβαρή βλάβη·

γ) της ατομικής κατάστασης και των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος, συμπεριλαμβανομένων παραγόντων όπως το προσωπικό ιστορικό, το φύλο και η ηλικία, ούτως ώστε να εκτιμηθεί εάν, βάσει των προσωπικών περιστάσεων του αιτούντος, οι πράξεις στις οποίες έχει ήδη ή θα μπορούσε να εκτεθεί ισοδυναμούν με δίωξη ή σοβαρή βλάβη·

[...]».

11 Το άρθρο 12 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αποκλεισμός από το καθεστώς πρόσφυγα», ορίζει στην παράγραφο 1, στοιχείο α', τα εξής:

«Υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα εφόσον:

α) εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 1Δ της σύμβασης της Γενεύης, το οποίο αφορά την παροχή προστασίας ή συνδρομής από όργανα ή οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών, εκτός της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. Σε περίπτωση που η εν λόγω προστασία ή συνδρομή έχει παύσει για οποιοδήποτε λόγο, χωρίς να έχει διευθετηθεί οριστικά η κατάσταση των προσώπων αυτών σύμφωνα με τα οικεία ψηφίσματα της γενικής συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, τα πρόσωπα αυτά θα δικαιούνται αυτοδικαίως τα ευεργετήματα της παρούσας οδηγίας».

Η οδηγία 2011/95/ΕΕ

- 12 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1 και 50 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας (ΕΕ 2011, L 337, σ. 9), έχουν ως εξής:

«(1) Ορισμένες ουσιαστικές αλλαγές πρέπει να επέλθουν στην οδηγία [2004/83]. Για λόγους σαφήνειας, είναι σκόπιμη η αναδιατύπωση της εν λόγω οδηγίας.

[...]

(50) Σύμφωνα με τα άρθρα 1 και 2 και το άρθρο 4α παράγραφος 1 του πρωτοκόλλου (αριθ. 21) για τη θέση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας όσον αφορά το χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, το οποίο προσαρτάται στη ΣΕΕ και τη ΣΛΕΕ, και με την επιφύλαξη του άρθρου 4 του εν λόγω πρωτοκόλλου, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιρλανδία δεν συμμετέχουν στη θέσπιση της παρούσας οδηγίας και δεν δεσμεύονται από αυτήν ούτε υπόκεινται στην εφαρμογή της.»

- 13 Το άρθρο 12 της οδηγίας αυτής, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αποκλεισμός από το καθεστώς πρόσφυγα», ορίζει στην παράγραφο 1, στοιχείο α', τα εξής:

«Υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα εφόσον:

α) εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 1Δ, της σύμβασης της Γενεύης, το οποίο αφορά την παροχή προστασίας ή συνδρομής από όργανα ή οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών, εκτός της UNHCR. Σε περίπτωση που η εν λόγω προστασία ή συνδρομή έχει παύσει για οποιοδήποτε λόγο, χωρίς να έχει διευθετηθεί οριστικά η κατάσταση των προσώπων αυτών σύμφωνα με τα οικεία ψηφίσματα της γενικής συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών, τα πρόσωπα αυτά θα δικαιούνται αυτοδικαίως τα ευεργετήματα της παρούσας οδηγίας.»

- 14 Το άρθρο 40 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κατάργηση», ορίζει τα εξής:

«Η οδηγία [2004/83] καταργείται για τα κράτη μέλη που δεσμεύονται από την παρούσα οδηγία από τις 21 Δεκεμβρίου 2013, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων των κρατών μελών όσον αφορά τις προθεσμίες μεταφοράς στο εθνικό δίκαιο και εφαρμογής των οδηγιών που εμφανίζονται στο παράρτημα Ι μέρος Β.

Για τα κράτη μέλη που δεσμεύονται από την παρούσα οδηγία, οι παραπομπές στην καταργηθείσα οδηγία νοούνται ως παραπομπές στην παρούσα οδηγία και διαβάζονται σύμφωνα με τον πίνακα αντιστοιχίας που εμφανίζεται στο παράρτημα ΙΙ.»

Η οδηγία 2013/32/ΕΕ

- 15 Η αιτιολογική σκέψη 18 της οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (ΕΕ 2013, L 180, σ. 60), έχει ως εξής:

«Είναι προς το συμφέρον τόσο των κρατών μελών όσο και των αιτούντων διεθνή προστασία να λαμβάνεται απόφαση επί των αιτήσεων το συντομότερο δυνατό, με την επιφύλαξη της διεξαγωγής κατάλληλης και πλήρους εξέτασης.»

- 16 Το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, νοούνται ως:

[...]

γ) “αιτών” ο υπήκοος τρίτης χώρας ή ο ανιθαγενής που έχει υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας επί της οποίας δεν έχει εκδοθεί ακόμη τελεσίδικη απόφαση·

[...]

στ) “αποφαινόμενη αρχή” κάθε οιοσδήποτε δικαστική ή διοικητική αρχή κράτους μέλους υπεύθυνη για την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας και αρμόδια για τη λήψη αποφάσεων πρωτοβαθμίως στις εν λόγω υποθέσεις·

[...]».

- 17 Το άρθρο 46 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αιτούντες να έχουν δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου κατά των ακόλουθων αποφάσεων:

α) απόφαση επί της αιτήσεως διεθνούς προστασίας, περιλαμβανομένων των αποφάσεων:

ι) με τις οποίες κρίνουν αίτηση ως αβάσιμη όσον αφορά το καθεστώς του πρόσφυγα και/ή το καθεστώς επικουρικής προστασίας,

[...]

[...]

3. Προκειμένου να τηρούν τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 1, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η πραγματική προσφυγή να εξασφαλίζει πλήρη και ex nunc εξέταση τόσο των πραγματικών όσο και των νομικών ζητημάτων, ιδίως, κατά περίπτωση, εξέταση των αναγκών διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την [οδηγία 2011/95], τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες [εκδίκασης] ένδικου [βοηθήματος] ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου.

[...]»

Το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου

- 18 Η οδηγία 2004/83 μεταφέρθηκε στο βρετανικό δίκαιο με τη Refugee or Person in Need of International Protection (Qualification) Regulations 2006 [κανονιστική απόφαση του 2006 για την αναγνώριση προσφύγων ή προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας (S. I. 2006/2525, στο εξής: κανονιστική απόφαση του 2006)] και τους Immigration Rules (the 2006 Regulations) [κανόνες του 2006 για τη μετανάστευση].
- 19 Το άρθρο 2 της ως άνω κανονιστικής αποφάσεως του 2006 ορίζει τα εξής:
- «Ως “πρόσφυγας” νοείται πρόσωπο που εμπίπτει στο άρθρο 1Α, της Σύμβασης της Γενεύης και στο οποίο δεν εφαρμόζεται το άρθρο 7».
- 20 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, της κανονιστικής αυτής αποφάσεως ορίζει τα εξής:
- «Δεν θεωρείται πρόσφυγας πρόσωπο το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1Δ, 1Ε ή 1ΣΤ της Συμβάσεως της Γενεύης.»
- 21 Το άρθρο 339ΑΑ των κανόνων του 2006 για τη μετανάστευση ορίζει τα εξής:
- «Το παρόν άρθρο εφαρμόζεται όταν ο Υπουργός θεωρεί ότι το πρόσωπο αποκλείεται ή θα έπρεπε να έχει αποκλειστεί από το καθεστώς πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 7 της κανονιστικής αποφάσεως του 2006 για την αναγνώριση προσφύγων ή προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 22 Η ΝΒ είναι εγκατεστημένη από τον Οκτώβριο του 2015 στο Ηνωμένο Βασίλειο με τον σύζυγό της και τα πέντε ανήλικα τέκνα τους, συμπεριλαμβανομένου του ΑΒ, ο οποίος πάσχει από σοβαρή αναπηρία. Όλα τα μέλη της οικογένειας, που προηγουμένως διέμεναν στον καταυλισμό προσφύγων Al Bass (Λίβανος), είναι εγγεγραμμένα στην UNRWA, με εξαίρεση τον Η, το νεότερο εξ αυτών, ο οποίος ήταν επτά μηνών την ημέρα που εκδόθηκε η απόφαση περί απομάκρυνσης.
- 23 Με την προσφυγή τους, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης ζητούν πρωτίστως να τους αναγνωριστεί το καθεστώς του πρόσφυγα βάσει του άρθρου 1, Δ, της Σύμβασης της Γενεύης, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/83, υποστηρίζοντας ότι, ως ανιθαγενείς, οι οποίοι είχαν προηγουμένως τύχει της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA, δύνανται να ζητήσουν, δυνάμει του δεύτερου εδαφίου του εν λόγω άρθρου 1, Δ, να υπαχθούν αυτοδικαίως στο καθεστώς πρόσφυγα, στο μέτρο που η εν λόγω προστασία ή συνδρομή έχει παύσει για λόγους ανεξάρτητους από τη βούλησή τους («ρήτρα για την αυτοδίκαιη προστασία»). Στο πλαίσιο αυτό, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης υποστηρίζουν ότι εμπίπτουν στη ρήτρα αυτή, αφενός, λόγω της αδυναμίας της UNRWA να παράσχει βοήθεια στα παιδιά με σοβαρή αναπηρία σύμφωνα με την αποστολή που της έχει ανατεθεί και, αφετέρου, της σοβαρής δυσμενούς διακρίσεως που υφίστατο ο ΑΒ στον Λίβανο λόγω της αναπηρίας του.
- 24 Συναφώς, αναφέρουν ότι ο ΑΒ δεν είχε πρόσβαση σε εκπαίδευση ούτε σε ιατρική βοήθεια προσαρμοσμένη στις ανάγκες του στον καταυλισμό Al Bass. Λόγω της αναπηρίας του, τόσο ο ΑΒ όσο και τα αδέρφια του είχαν αντιμετωπίσει κακοποιητικές συμπεριφορές από το περιβάλλον τους, οι οποίες είχαν αρνητικές επιπτώσεις στην ψυχική υγεία και τη ζωή ολόκληρης της οικογένειας. Η κατάσταση αυτή επιδεινώθηκε λόγω των ιδιαίτερας επισφαλών συνθηκών

διαβίωσης που επικρατούσαν στον καταυλισμό, τη δυσμενή διάκριση που υφίστανται γενικώς οι Παλαιστίνιοι με ειδικές ανάγκες που κατοικούν στον Λίβανο, καθώς και της επιδείνωσης της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης του Λιβάνου κατά τα τελευταία έτη.

- 25 Στο πλαίσιο αυτό, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης υποστηρίζουν, επικαλούμενοι την απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2012, *Abed El Kareem El Kott κ.λπ.* (C-364/11, EU:C:2012:826), ότι μια σοβαρή δυσμενής διάκριση όπως αυτή που υφίστατο ο ΑΒ λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων είναι δυνατό να συνιστά λόγο ο οποίος εξανάγκασε τον ενδιαφερόμενο σε αποχώρηση από τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA. Προσθέτουν ότι η δυσμενής διάκριση που απορρέει από την αυθαίρετη άρνηση παροχής στα άτομα με αναπηρία προσβάσεως στην υγειονομική περίθαλψη και την εκπαίδευση είναι δυνατό να προκαλέσει σοβαρή βλάβη στο παιδί που την υφίσταται, θα μπορούσε δε μάλιστα να εμπίπτει στην έννοια της «διώξεως». Συγκεκριμένα, η ύπαρξη τέτοιας διώξεως πρέπει να εκτιμάται λαμβάνοντας δεόντως υπόψη την ιδιαίτερος ευάλωτη κατάσταση των παιδιών η οποία, εν προκειμένω, ενισχύεται από την επιδείνωση της κατάστασης που επικρατεί στον Λίβανο, καθώς και το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, όχι μόνον όσον αφορά τον ΑΒ, αλλά και όσον αφορά τα αδέρφια του. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω εκτιμήσεων, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης θεωρούν ότι εγκατέλειψαν τον Λίβανο και ότι έχουν, ως εκ τούτου, παύσει να απολαύουν της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA για αντικειμενικούς λόγους που εκφεύγουν του ελέγχου τους.
- 26 Ο Υπουργός Εσωτερικών αμφισβητεί το δικαίωμα των προσφευγόντων της κύριας δίκης να τους αναγνωριστεί αυτοδικαίως το καθεστώς πρόσφυγα. Μολονότι παραδέχεται ότι ο ΑΒ υπήρξε πράγματι θύμα δυσμενούς διακρίσεως λόγω της αναπηρίας του, εντούτοις, υποστηρίζει ότι η διάκριση αυτή δεν αρκεί ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά δίωξη. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι ο ΑΒ έτυχε επαρκούς συνδρομής στον Λίβανο και ότι θα εξακολουθήσει να απολαύει τέτοιας συνδρομής κατά την επιστροφή του. Ο Υπουργός Εσωτερικών επικαλείται, συναφώς, την ύπαρξη ενός Κέντρου Πρώιμης Παρέμβασης που λειτουργεί στον καταυλισμό της Al Bass υπό την ευθύνη μιας μη κυβερνητικής οργάνωσης και το οποίο, κατ' αυτόν, παρέχει βοήθεια στα παιδιά με ειδικές ανάγκες που κατοικούν εκεί. Τέλος, ο Υπουργός Εσωτερικών υποστηρίζει ότι οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης δεν είχαν αποδείξει ότι ήταν ενδεχομένως αδύνατο να τύχουν της εκπαίδευσης και της συνδρομής που παρείχαν τέτοιες μη κυβερνητικές οργανώσεις ούτε, κατά συνέπεια, απέδειξαν τη συνδρομή λόγω των οποίων οι οποίοι εκφεύγουν του ελέγχου τους και οι οποίοι θα τους εμπόδιζαν να εξακολουθήσουν να τυγχάνουν της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA στον Λίβανο.
- 27 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, προκειμένου να κριθεί αν οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης δύνανται να υπαχθούν αυτοδικαίως στο καθεστώς του πρόσφυγα βάσει των πραγματικών στοιχείων που προέβαλαν, πρέπει κατ' αρχάς να διευκρινιστεί αν η παύση της προστασίας ή συνδρομής που παρέχει η UNRWA πρέπει να εξεταστεί βάσει αποκλειστικώς της κατάστασης κατά την ημερομηνία της αναχώρησής τους ή αν η εξέταση περιλαμβάνει, συμπληρωματικώς ή εναλλακτικώς, εκτίμηση περιστάσεων ενδεχομένως μεταγενέστερων από την ημερομηνία αυτή. Επιπλέον, διερωτάται ποιος φέρει, στο πλαίσιο αυτό, το βάρος αποδείξεως. Τέλος, ζητεί διευκρινίσεις όσον αφορά τα συναφή στοιχεία βάσει των οποίων μπορεί να αποδειχθεί μια τέτοια παύση της προστασίας ή συνδρομής που παρέχει η UNRWA.

28 Υπό τις συνθήκες αυτές, το First-tier Tribunal (Immigration and Asylum Chamber) [πρωτοδικείο διοικητικών διαφορών (τμήμα μεταναστεύσεως και ασύλου), Ηνωμένο Βασίλειο] αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως περί του αν συντρέχει παύση της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας [2004/83], η οποία παρέχεται σε εγγεγραμμένο στην UNRWA απάτριδα Παλαιστίνιο στο πλαίσιο της συνδρομής σε άτομα με αναπηρίες:

- 1) Συνίσταται η αξιολόγηση σε εξέταση της κατάστασης ως είχε αποκλειστικώς κατά την ημερομηνία αναχώρησεως του αιτούντος, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων υπό τις οποίες αυτός φέρεται να οδηγήθηκε στο να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA, ή μήπως πρόκειται για ex nunc εξέταση, η οποία λαμβάνει υπόψη μεταγενέστερα στοιχεία προκειμένου να προσδιοριστεί αν ο αιτών δικαιούται επί του παρόντος τέτοια προστασία ή συνδρομή;
- 2) Σε περίπτωση κατά την οποία η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι ότι η αξιολόγηση πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις μεταγενέστερες εξελίξεις, είναι δυνατή η κατ' αναλογίαν επίκληση της διατάξεως περί παύσεως του άρθρου 11, με συνέπεια ότι, εφόσον, υπό το πρίσμα της προσωπικού του ιστορικού, ο αιτών αποδείξει έναν λόγο ο οποίος να δικαιολογεί την απόφασή του να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA, το βάρος αποδείξεως ότι ο λόγος αυτός δεν υφίσταται πλέον φέρει στο εξής το κράτος μέλος;
- 3) Απαιτεί η στοιχειοθέτηση τέτοιου είδους αντικειμενικών λόγων, οι οποίοι θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την αναχώρηση ενός προσώπου που απολαύει της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA, να αποδειχθεί η εκ προθέσεως πρόκληση βλάβης ή αποστέρηση της συνδρομής (διά πράξεων ή παραλείψεων) εκ μέρους της UNRWA ή εκ μέρους του κράτους στο έδαφος του οποίου αυτή δραστηριοποιείται;
- 4) Είναι σκόπιμο να λαμβάνεται υπόψη η συνδρομή η οποία παρέχεται στα πρόσωπα αυτά από φορείς της κοινωνίας των πολιτών όπως οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ);»

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

- 29 Στις 31 Ιανουαρίου 2020 το Ηνωμένο Βασίλειο αποχώρησε από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά το άρθρο 86, παράγραφος 2, της Συμφωνίας για την αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας (ΕΕ 2019, C 384 I, σ. 1), το Δικαστήριο εξακολουθεί να έχει δικαιοδοσία να εκδίδει προδικαστικές αποφάσεις κατόπιν αιτήσεων που υποβάλλονται από δικαστήρια του Ηνωμένου Βασιλείου πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου. Κατά το άρθρο 126 της Συμφωνίας αυτής, ημερομηνία λήξης της μεταβατικής αυτής περιόδου είναι η 31η Δεκεμβρίου 2020.
- 30 Επιπλέον, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 89, παράγραφος 1, της εν λόγω Συμφωνίας, όσον αφορά τις εν λόγω αιτήσεις, οι αποφάσεις και διατάξεις του Δικαστηρίου που εκδίδονται πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου, όπως και εκείνες που εκδίδονται μετά τη λήξη της περιόδου αυτής, έχουν δεσμευτική ισχύ στο σύνολό τους ως προς το Ηνωμένο Βασίλειο και εντός αυτού.

- 31 Δεδομένου ότι η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως κατατέθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 29 Ιουλίου 2020, το Δικαστήριο εξακολουθεί να έχει δικαιοδοσία να αποφανθεί επί της αιτήσεως αυτής και το αιτούν δικαστήριο δεσμεύεται από την παρούσα απόφαση.
- 32 Στις 25 Μαΐου 2021, το Δικαστήριο έθεσε μία ερώτηση προς τους διαδίκους και τους λοιπούς ενδιαφερομένους κατά την έννοια του άρθρου 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την οποία τους κάλεσε να λάβουν θέση επί των ενδεχόμενων συνεπειών της αποφάσεως της 13ης Ιανουαρίου 2021, Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής) (C-507/19, EU:C:2021:3), για την απάντηση που θα πρέπει να δοθεί στο πρώτο, ιδίως, προδικαστικό ερώτημα.
- 33 Στην ερώτηση αυτή απάντησαν η NB και ο AB, ο Υπουργός Εσωτερικών, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Στις 25 Μαΐου 2021, το Δικαστήριο έθεσε επίσης μία ερώτηση προς την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, σχετικά με τις νομικές υποχρεώσεις της UNRWA όσον αφορά την αρωγή των παιδιών με αναπηρία και σχετικά με τα μέτρα που πράγματι ελήφθησαν, ιδίως στον Λίβανο. Η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες καθώς και η NB και ο AB απάντησαν στην εν λόγω ερώτηση.

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 34 Πριν δοθεί απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα, πρέπει, πρώτον, να υπομνησθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου (αριθ. 21) για τη θέση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας όσον αφορά τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (ΕΕ 2008, C 115, σ. 295), το οποίο προσαρτάται στις Συνθήκες ΕΕ και ΛΕΕ, το Ηνωμένο Βασίλειο απολαύει καθεστώτος παρέκκλισης, το οποίο καλύπτει το σύνολο των μέτρων που θεσπίζονται στο πλαίσιο του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, έχει δε τη δυνατότητα να μη συμμετέχει στις νομοθετικές διαδικασίες στον εν λόγω τομέα.
- 35 Μολονότι το Ηνωμένο Βασίλειο μετέσχε, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 38 της οδηγίας 2004/83, στη θέσπιση και την εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας, έκανε, αντιθέτως, χρήση αυτού του καθεστώτος παρέκκλισης για την οδηγία 2011/95, η οποία κατήργησε την οδηγία 2004/83 από τις 21 Δεκεμβρίου 2013.
- 36 Ως εκ τούτου, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 50 της οδηγίας 2011/95, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν μετέσχε στη θέσπιση της εν λόγω οδηγίας και δεν δεσμεύεται από αυτήν ούτε υπόκειται στην εφαρμογή της.
- 37 Επιπλέον, από το άρθρο 40 της οδηγίας 2011/95 προκύπτει ότι η οδηγία 2004/83 καταργείται από τις 21 Δεκεμβρίου 2013 μόνο για τα κράτη μέλη που δεσμεύονται από την οδηγία 2011/95.
- 38 Υπό τις συνθήκες αυτές, η οδηγία 2004/83 είναι εκείνη η οποία εξακολουθεί να εφαρμόζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο, εντός των ορίων που υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 29 και 30 της παρούσας αποφάσεως.

- 39 Δεύτερον, υπενθυμίζεται επίσης ότι, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 3, 16 και 17 της οδηγίας 2004/83, η Σύμβαση της Γενεύης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του διεθνούς νομικού καθεστώτος για την προστασία των προσφύγων και ότι οι διατάξεις της οδηγίας αυτής σχετικά με τις προϋποθέσεις χορηγήσεως καθεστώτος πρόσφυγα, καθώς και σχετικά με το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού θεσπίστηκαν ούτως ώστε οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να καθοδηγούνται κατά την εφαρμογή της συμβάσεως αυτής, βασιζόμενες σε κοινές έννοιες και κοινά κριτήρια (αποφάσεις της 17ης Ιουνίου 2010, *Bolbol*, C-31/09, EU:C:2010:351, σκέψη 37, και της 19ης Δεκεμβρίου 2012, *Abad El Karem El Kott κ.λπ.*, C-364/11, EU:C:2012:826, σκέψη 42).
- 40 Οι διατάξεις της οδηγίας 2004/83 πρέπει, ως εκ τούτου, να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της όλης οικονομίας και του σκοπού της, τηρουμένων της Συμβάσεως της Γενεύης και των κατά το άρθρο 78, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ λοιπών συναφών συμβάσεων. Κατά την ερμηνεία αυτή θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 10 της ως άνω οδηγίας, ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων που αναγνωρίζει ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [στο εξής: Χάρτης] (αποφάσεις της 17ης Ιουνίου 2010, *Bolbol*, C-31/09, EU:C:2010:351, σκέψη 38, και της 19ης Δεκεμβρίου 2012, *Abad El Karem El Kott κ.λπ.*, C-364/11, EU:C:2012:826, σκέψη 43).
- 41 Τρίτον, διευκρινίζεται ότι το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/83 αντιστοιχεί κατ' ουσίαν στο άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95 και, ως εκ τούτου, η νομολογία σχετικά με τη δεύτερη αυτή διάταξη είναι κρίσιμη για την ερμηνεία της πρώτης [βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 2021, *Bundesrepublik Deutschland* (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής), C-507/19, EU:C:2021:3, σκέψη 37].
- 42 Υπό το πρίσμα ακριβώς των προεκτεθέντων πρέπει να δοθεί απάντηση στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 43 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 έχει την έννοια ότι, προκειμένου να κριθεί αν η προστασία ή η συνδρομή της UNRWA έχει παύσει, οπότε ένα πρόσωπο μπορεί να ζητήσει να υπαχθεί αυτοδικαίως στο καθεστώς πρόσφυγα κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, λαμβάνονται υπόψη μόνον οι συναφείς περιστάσεις ως έχουν κατά το χρονικό σημείο της αναχώρησης του εν λόγω προσώπου από τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA ή αν λαμβάνονται επίσης υπόψη οι περιστάσεις ως έχουν κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο οι αρμόδιες αρχές εξετάζουν αίτηση για τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή οι αρμόδιες δικαστικές αρχές αποφαινόμενες επί προσφυγής κατά αποφάσεως περί αρνήσεως χορηγήσεως του καθεστώτος αυτού.
- 44 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', πρώτη περίοδος, της οδηγίας 2004/83, υπήκοος τρίτης χώρας ή ανιθαγενής αποκλείεται από το καθεστώς πρόσφυγα εφόσον «εμπίπτει στο πεδίο του άρθρου 1Δ της σύμβασης της Γενεύης, το οποίο αφορά την παροχή προστασίας ή συνδρομής από όργανα ή οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών, εκτός της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες».

- 45 Το άρθρο 1, Δ, πρώτο εδάφιο, της Σύμβασης της Γενεύης ορίζει ότι η Σύμβαση αυτή δεν εφαρμόζεται επί προσώπων τα οποία «απολαύουν σήμερα» προστασίας ή συνδρομής παρεχομένης «ουχί υπό του Υπάτου Αρμοστού των Ηνωμένων Εθνών διά τους πρόσφυγας αλλά εκ μέρους ετέρου οργάνου ή Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών».
- 46 Η UNRWA είναι οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών που συστάθηκε για την προστασία και παροχή συνδρομής στους Παλαιστίνιους υπό την ιδιότητά τους ως «Παλαιστίνιων προσφύγων». Η εντολή της, η οποία παρατάθηκε έως τις 30 Ιουνίου 2023, εκτείνεται στη ζώνη επιχειρήσεων της η οποία περιλαμβάνει πέντε περιοχές δράσης, ήτοι τη Λωρίδα της Γάζας, τη Δυτική Όχθη (συμπεριλαμβανομένης της Ανατολικής Ιερουσαλήμ), την Ιορδανία, τον Λίβανο και τη Συρία.
- 47 Επομένως, οποιοδήποτε πρόσωπο, όπως η NB και ο AB, το οποίο είναι εγγεγραμμένο στην UNRWA δικαιούται προστασία και συνδρομή από τον οργανισμό αυτόν προκειμένου να διατηρεί ως πρόσφυγας ένα επίπεδο καλής διαβίωσης (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, Alheto, C-585/16, EU:C:2018:584, σκέψη 84).
- 48 Λόγω αυτού του ειδικού προσφυγικού καθεστώτος που ισχύει στις εν λόγω περιοχές της Εγγύς Ανατολής για τους Παλαιστίνιους, τα πρόσωπα που έχουν εγγραφεί στην UNRWA αποκλείονται κατ' αρχήν, βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', πρώτη περίοδος, της οδηγίας 2004/83, που αντιστοιχεί στο άρθρο 1, Δ, πρώτο εδάφιο, της Σύμβασης της Γενεύης, από το καθεστώς του πρόσφυγα στην Ένωση [απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 2021, Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής), C-507/19, EU:C:2021:3, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 49 Επιπροσθέτως, από το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83, που αντιστοιχεί στο άρθρο 1, Δ, δεύτερο εδάφιο, της Σύμβασης της Γενεύης, προκύπτει ότι ο αποκλεισμός αυτός παύει να ισχύει, εφόσον για τον αιτούντα διεθνή προστασία στην Ένωση έχει παύσει η προστασία και η συνδρομή της UNRWA [απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 2021, Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής), C-507/19, EU:C:2021:3, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 50 Επομένως, το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 εφαρμόζεται όταν αποδεικνύεται, βάσει εξατομικευμένης εκτίμησης όλων των συναφών στοιχείων, ότι πρόκειται για ανιθαγενή παλαιστινιακής καταγωγής ευρισκόμενο σε προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας και ότι η UNRWA, της οποίας τη συνδρομή έχει ζητήσει το εν λόγω πρόσωπο, αδυνατεί να του διασφαλίσει, εντός της ζώνης επιχειρήσεων της, συνθήκες διαβίωσης οι οποίες συνάδουν προς την αποστολή της, πράγμα που αναγκάζει τον εν λόγω ανιθαγενή, για λόγους ανεξάρτητους από τη βούλησή του, να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA. Στην περίπτωση αυτή, αν δεν συντρέχει κάποιος άλλος λόγος αποκλεισμού από τους προβλεπόμενους στο άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο β', στο άρθρο 12, παράγραφος 2, και στο άρθρο 12, παράγραφος 3, της ανωτέρω οδηγίας, ο εν λόγω ανιθαγενής δικαιούται αυτοδικαίως τα ευεργετήματα της οδηγίας αυτής, χωρίς να απαιτείται κατ' ανάγκη να αποδείξει εύλογο φόβο δίωξης, υπό την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο δ', της εν λόγω οδηγίας [απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 2021, Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής), C-507/19, EU:C:2021:3, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 51 Ως προς το σημείο αυτό πρέπει, ωστόσο, να διευκρινισθεί ότι το γεγονός ότι ορισμένο πρόσωπο δικαιούται αυτοδικαίως των ευεργετημάτων της εν λόγω οδηγίας κατά την έννοια του άρθρου της 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεν συνεπάγεται ανεπιφύλακτο δικαίωμα να του χορηγηθεί το

- καθεστώς του πρόσφυγα. Συνεπώς, μολονότι, βεβαίως, το πρόσωπο που δικαιούται αυτοδικαίως τα ευεργετήματα της οδηγίας 2004/83 δεν υποχρεούται κατ' ανάγκην να αποδείξει φόβο διώξεως κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο γ', της ως άνω οδηγίας, πρέπει, εντούτοις, να υποβάλει, όπως έπραξαν οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης, αίτηση χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα η οποία πρέπει να εξεταστεί από τις αρμόδιες αρχές του υπεύθυνου κράτους μέλους (πρβλ. απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2012, *Abed El Kareem El Kott κ.λπ.*, C-364/11, EU:C:2012:826, σκέψεις 75 και 76).
- 52 Τούτου λεχθέντος, όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 52 των προτάσεων του, μολονότι το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/83 δεν αναφέρει επακριβώς το χρονικό σημείο που είναι κρίσιμο για την αξιολόγηση, από τις αρμόδιες εθνικές αρχές ή τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια, του κατά πόσον έχει παύσει η συνδρομή ή προστασία της UNRWA, εντούτοις, η χρήση της φράσεως «που απολαύουν σήμερα», η οποία περιλαμβάνεται στο πρώτο εδάφιο του άρθρου 1, Δ, της Σύμβασης της Γενεύης, και «[προστασία ή συνδρομή] παύση παρεχόμενη», η οποία περιλαμβάνεται στο δεύτερο εδάφιο της ίδιας διατάξεως, συνηγορεί υπέρ μιας αξιολογήσεως η οποία αφορά το κατά πόσον η εν λόγω συνδρομή ή προστασία έχει πράγματι παύσει κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/83.
- 53 Υπό τις συνθήκες αυτές, η εν λόγω αξιολόγηση πρέπει να στηρίζεται σε εξατομικευμένη εκτίμηση όλων των συναφών στοιχείων ή παραγόντων της επίμαχης κατάστασης, ως αυτή έχει κατά τον χρόνο της αναχώρησης των οικείων αιτούντων από τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA, λαμβανομένων, επίσης, υπόψη των περιστάσεων ως αυτές έχουν κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο οι αρμόδιες διοικητικές αρχές εκδίδουν την απόφασή τους επί της αιτήσεως του ενδιαφερομένου για τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή οι αρμόδιες δικαστικές αρχές αποφαινόμενες επί προσφυγής κατά αποφάσεως περί αρνήσεως χορηγήσεως του εν λόγω καθεστώτος. Ειδικότερα, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος είναι σε θέση να επιστρέψει στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA, καθόσον έχουν παύσει να υφίστανται οι συνθήκες που οδήγησαν στην αναγνώρισή του ως πρόσφυγα [πρβλ. αποφάσεις της 19ης Δεκεμβρίου 2012, *Abed El Kareem El Kott κ.λπ.*, C-364/11, EU:C:2012:826, σκέψη 77, και της 13ης Ιανουαρίου 2021, *Bundesrepublik Deutschland* (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής), C-507/19, EU:C:2021:3, σκέψεις 59 και 66].
- 54 Η ανάγκη διενέργειας μιας τέτοιας αξιολόγησης συνάδει με την όλη οικονομία του συστήματος που καθιερώνει η οδηγία 2004/83. Συναφώς, από το άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/83 και το άρθρο 5, παράγραφος 1, αυτής προκύπτει ότι για την έκδοση αποφάσεως επί αιτήσεως διεθνούς προστασίας πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλα τα συναφή στοιχεία που σχετίζονται με τη χώρα καταγωγής «κατά τον χρόνο λήψης απόφασης σχετικά με την αίτηση» καθώς και, κατά περίπτωση, γεγονότα τα οποία επήλθαν μετά την αναχώρηση του αιτούντος από τη χώρα καταγωγής του.
- 55 Συναφώς, πρέπει, εξάλλου, να διευκρινιστεί ότι, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, τα κράτη μέλη υποχρεούνται, δυνάμει του άρθρου 46, παράγραφος 3, της οδηγίας 2013/32, να διαμορφώνουν το εθνικό τους δίκαιο κατά τρόπον ώστε η εξέταση των ενδίκων βοηθημάτων στα οποία αναφέρεται η διάταξη αυτή να περιλαμβάνει την «πλήρη και *ex nunc*» εξέταση, τουλάχιστον κατά τις διαδικασίες εκδίκασης ενδίκου βοηθήματος ενώπιον πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, του συνόλου των πραγματικών και νομικών στοιχείων που του παρέχουν τη δυνατότητα να εκτιμήσει τη συγκεκριμένη περίπτωση βάσει επικαιροποιημένων στοιχείων. Όπως έχει διευκρινίσει το Δικαστήριο, η έκφραση «*ex nunc*» και το επίθετο «πλήρης» που περιλαμβάνονται στη διάταξη

- αυτή τονίζουν την υποχρέωση του δικαστηρίου να προβαίνει σε εκτίμηση η οποία να λαμβάνει υπόψη, κατά περίπτωση, τόσο τα στοιχεία τα οποία συνεκτίμησε ή όφειλε να έχει συνεκτιμήσει η αποφαινόμενη αρχή όσο και νέα στοιχεία τα οποία ανέκυψαν μετά την έκδοση της απόφασης που αποτελεί αντικείμενο του ενδίκου βοηθήματος. Επομένως, η εξουσία του δικαστή να λαμβάνει υπόψη νέα στοιχεία επί των οποίων δεν αποφάνθηκε η αρχή αυτή εντάσσεται στον σκοπό της οδηγίας 2013/32, ο οποίος συνίσταται ειδικότερα, όπως προκύπτει ιδίως από την αιτιολογική σκέψη 18 αυτής, στην εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας «το συντομότερο δυνατό, με την επιφύλαξη της διεξαγωγής κατάλληλης και πλήρους εξέτασης» [απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 2021, Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής), C-507/19, EU:C:2021:3, σκέψη 40 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].
- 56 Πράγματι, όπως υποστήριξε η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, ακόμη και αν ένα πρόσωπο υποχρεώθηκε, στο παρελθόν, να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων ως ευρισκόμενο σε προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας, εντούτοις, τίποτα δεν θα δικαιολογούσε να του αναγνωριστεί αυτοδικαίως το καθεστώς πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερο εδάφιο της οδηγίας 2004/83, αν η κατάσταση στη ζώνη επιχειρήσεων βελτιώθηκε σημαντικά στο μεταξύ, με αποτέλεσμα το εν λόγω πρόσωπο να μην ευρίσκεται πλέον σε προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας και να είναι εκ νέου δυνατόν στην UNRWA να του διασφαλίσει συνθήκες διαβίωσης οι οποίες συνάδουν προς την αποστολή της. Κατά συνέπεια, οι αρχές και τα δικαστήρια που καλούνται να αποφανθούν επί της δυνατότητας αυτοδίκαιης υπαγωγής στο καθεστώς πρόσφυγα οφείλουν, επίσης, να εξακριβώσουν αν είναι δυνατή επί του παρόντος η επιστροφή στη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA. Σε μια τέτοια περίπτωση, ο αιτών θα πρέπει να αποκλειστεί από το καθεστώς πρόσφυγα, σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', πρώτη περίοδος, της οδηγίας 2004/83.
- 57 Επομένως, οι αρμόδιες εθνικές αρχές και τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια οφείλουν να προβαίνουν σε εξατομικευμένη εκτίμηση όλων των συναφών στοιχείων, προκειμένου να εξακριβώσουν όχι μόνον αν η αναχώρηση, από τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA, προσώπων τα οποία έχουν ζητήσει να υπαχθούν στο καθεστώς πρόσφυγα δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 ενδέχεται να δικαιολογείται, σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 50 της παρούσας αποφάσεως, από λόγους που εκφεύγουν του ελέγχου τους και είναι ανεξάρτητοι από τη βούλησή τους, οι οποίοι, ως εκ τούτου, εμπόδισαν τα εν λόγω πρόσωπα να τύχουν της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA, αλλά και αν, επί του παρόντος, δεν δύνανται να τύχουν της εν λόγω προστασίας ή συνδρομής λόγω της προβαλλόμενης επιδείνωσης της κατάστασης στην οικεία ζώνη επιχειρήσεων για λόγους που εκφεύγουν του ελέγχου τους και είναι ανεξάρτητοι από τη βούλησή τους.
- 58 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 έχει την έννοια ότι, προκειμένου να κριθεί αν η προστασία ή η συνδρομή της UNRWA έχει παύσει, οπότε ένα πρόσωπο μπορεί να ζητήσει να υπαχθεί αυτοδικαίως στο «καθεστώς πρόσφυγα» κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, στο πλαίσιο εξατομικευμένης εκτίμησης, οι συναφείς περιστάσεις ως αυτές έχουν όχι μόνον κατά το χρονικό σημείο της αναχώρησης του εν λόγω προσώπου από τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA, αλλά και κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο οι αρμόδιες αρχές εξετάζουν αίτηση για τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή οι αρμόδιες δικαστικές αρχές αποφαινούνται επί προσφυγής κατά αποφάσεως περί αρνήσεως χορηγήσεως του καθεστώτος αυτού.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

- 59 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο της αναλύσεως σχετικά με το αν η προστασία ή η συνδρομή της UNRWA έχει παύσει και μπορεί ως εκ τούτου μπορεί ένα πρόσωπο να ζητήσει να υπαχθεί αυτοδικαίως στο «καθεστώς πρόσφυγα» κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, εάν ο ενδιαφερόμενος αποδεικνύει ότι υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA για λόγους οι οποίοι εκφεύγουν του ελέγχου του και είναι ανεξάρτητοι από τη βούλησή του, εναπόκειται στο κράτος μέλος να αποδείξει ότι το εν λόγω πρόσωπο είναι πλέον σε θέση να επιστρέψει στην περιοχή αυτή και να τύχει εκεί της εν λόγω προστασίας ή συνδρομής.
- 60 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 13 της οδηγίας 2004/83, τα κράτη μέλη χορηγούν το καθεστώς πρόσφυγα σε υπηκόους τρίτων χωρών ή σε ανιθαγενείς που πληρούν τις οικείες προϋποθέσεις σύμφωνα με τα κεφάλαια II και III της οδηγίας αυτής.
- 61 Υπό τις συνθήκες αυτές, προκειμένου να αναγνωρισθεί σε αιτούντα η ιδιότητα του πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της εν λόγω οδηγίας, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο III αυτής, πρέπει να πραγματοποιείται εκτίμηση των συναφών πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας 2004/83, το οποίο περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο II αυτής.
- 62 Ειδικότερα, από τις διατάξεις του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/83 προκύπτει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να κρίνουν ότι εναπόκειται στον αιτούντα να υποβάλει το συντομότερο δυνατόν όλα τα στοιχεία που απαιτούνται για την τεκμηρίωση της αιτήσεώς του διεθνούς προστασίας. Εν συνεχεία, αποτελεί καθήκον των κρατών μελών να αξιολογούν, σε συνεργασία με τον αιτούντα, τα συναφή στοιχεία της αιτήσεώς του.
- 63 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 4 της οδηγίας 2004/83 αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων, η οποία καθιστά δυνατή την τεκμηρίωση αιτήσεως διεθνούς προστασίας, διεξάγεται, κατ' ουσίαν, σε δύο διακριτά στάδια. Το πρώτο στάδιο αφορά τη διαπίστωση της συνδρομής των πραγματικών περιστατικών που αποδεικνύουν τη βασιμότητα της αιτήσεως, ενώ το δεύτερο στάδιο αφορά τη νομική εκτίμηση των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων, προκειμένου να αποφασισθεί αν πληρούνται, υπό το πρίσμα των πραγματικών περιστατικών της συγκεκριμένης υποθέσεως, οι ουσιαστικές προϋποθέσεις που θέτουν οι κρίσιμες διατάξεις της οδηγίας 2004/83 για την παροχή διεθνούς προστασίας (απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2014, A κ.λπ., C-148/13 έως C-150/13, EU:C:2014:2406, σκέψη 55).
- 64 Στο πλαίσιο του πρώτου αυτού σταδίου, στο οποίο εντάσσεται το δεύτερο ερώτημα, μολονότι, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/83, εναπόκειται στον αιτούντα να υποβάλει, το ταχύτερο δυνατόν, όλα τα στοιχεία που είναι αναγκαία για την τεκμηρίωση της αιτήσεώς του διεθνούς προστασίας, ωστόσο, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι οι αρχές των κρατών μελών οφείλουν, κατά περίπτωση, να συνεργάζονται ενεργώς με τον αιτούντα προκειμένου να προσδιοριστούν και να συμπληρωθούν τα συναφή στοιχεία της αιτήσεως, λαμβανομένου υπόψη ότι οι εν λόγω αρχές έχουν συνήθως καλύτερη πρόσβαση από τον αιτούντα σε ορισμένα είδη εγγράφων (πρβλ. απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2012, M., C-277/11, EU:C:2012:744, σκέψεις 65 και 66).

- 65 Ως εκ τούτου, εν προκειμένω, από το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2004/83 συνάγεται ασφαλώς ότι εναπόκειται στους αιτούντες να αποδείξουν ότι έκαναν πράγματι χρήση της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA και ότι η εν λόγω προστασία ή συνδρομή έχει παύσει. Εντούτοις, εφόσον οι αιτούντες είναι σε θέση να αποδείξουν ότι, κατά το χρονικό σημείο της αναχώρησης από τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA, αναγκάστηκαν ουσιαστικά να αναχωρήσουν για λόγους πέραν του ελέγχου τους και ανεξάρτητους από τη βούλησή τους – ιδίως διότι ευρίσκονταν σε προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας και η UNRWA δεν ήταν σε θέση να τους διασφαλίσει συνθήκες διαβίωσης οι οποίες να συνάδουν με την αποστολή της στη ζώνη αυτή–, εναπόκειται, εν συνεχεία, στο κράτος μέλος να αποδείξει, κατά περίπτωση, ότι οι συνθήκες έχουν, στο μεταξύ, μεταβληθεί στη συγκεκριμένη ζώνη επιχειρήσεων, οπότε τα πρόσωπα αυτά δύνανται και πάλι να τύχουν της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA.
- 66 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο της αναλύσεως σχετικά με το αν η προστασία ή συνδρομή της UNRWA έχει παύσει, οπότε μπορεί ένα πρόσωπο να ζητήσει να υπαχθεί αυτοδικαίως στο «καθεστώς πρόσφυγα» κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, εάν ο ενδιαφερόμενος αποδεικνύει ότι υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA για λόγους οι οποίοι εκφεύγουν του ελέγχου του και είναι ανεξάρτητοι από τη βούλησή του, εναπόκειται στο κράτος μέλος να αποδείξει ότι το εν λόγω πρόσωπο είναι πλέον σε θέση να επιστρέψει στην περιοχή αυτή και να τύχει εκεί της εν λόγω προστασίας ή συνδρομής.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

- 67 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 έχει την έννοια ότι, προκειμένου να κριθεί αν η προστασία ή η συνδρομή της UNRWA έχει παύσει, κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, οπότε ο αιτών διεθνή προστασία υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων του οργανισμού αυτού, είναι αναγκαίο να αποδειχθεί η εκ προθέσεως πρόκληση βλάβης ή αποστέρηση της συνδρομής από το εν λόγω πρόσωπο, διά πράξεων ή παραλείψεων, εκ μέρους της UNRWA ή εκ μέρους του κράτους στο έδαφος του οποίου αυτή δραστηριοποιείται.
- 68 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, υπενθυμίζεται ότι, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, προκειμένου να διαπιστωθεί αν η συνδρομή ή η προστασία της UNRWA έχουν όντως παύσει, κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83, εναπόκειται στις αρμόδιες εθνικές αρχές και δικαιοδοτικά όργανα να εξακριβώνουν αν η αναχώρηση του ενδιαφερομένου προσώπου δικαιολογείται από λόγους που εκφεύγουν του ελέγχου του και είναι ανεξάρτητοι από τη βούλησή του και οι οποίοι το εξαναγκάζουν να εγκαταλείψει τη ζώνη αυτή με αποτέλεσμα να μην μπορεί να τύχει της συνδρομής που παρέχει η UNRWA (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 2012, *Abed El Karem El Kott* κ.λπ., C-364/11, EU:C:2012:826, σκέψη 61).
- 69 Συναφώς, επισημαίνεται ότι τόσο το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 όσο και το άρθρο 1, Δ, της Σύμβασης της Γενεύης απαιτούν αντικειμενική αξιολόγηση του κατά πόσον η συνδρομή ή προστασία της UNRWA έχει ουσιαστικά παύσει για οποιονδήποτε λόγο, επειδή ο οργανισμός αυτός δεν είναι πλέον σε θέση, για αντικειμενικούς λόγους ή για λόγους που σχετίζονται με την ατομική κατάσταση του αιτούντος, να του εξασφαλίσει τις συνθήκες διαβίωσης που συνάδουν προς την αποστολή με την οποία είναι επιφορτισμένος.

- 70 Επομένως, για την αξιολόγηση αυτή, δεν είναι απαραίτητο να στηριχθεί κανείς σε υποκειμενικά στοιχεία όπως οι προθέσεις της UNRWA ή του κράτους στο έδαφος του οποίου αυτή δραστηριοποιείται. Πράγματι, η επιβολή μιας τέτοιας απαίτησης για την εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 2004/83 θα περιόριζε αδικαιολόγητα το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως καθώς και την έκταση της παρεχόμενης στους Παλαιστίνιους ανιθαγενείς προστασίας.
- 71 Ασφαλώς, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 74 των προτάσεών του, αν αποδεικνυόταν ότι η UNRWA ή το κράτος στο έδαφος του οποίου αυτή δραστηριοποιείται εκ προθέσεως προξένησε ζημία στα ενδιαφερόμενα πρόσωπα ή εκ προθέσεως τους στέρησε τη συνδρομή, διά πράξεων ή παραλείψεων, η απόδειξη αυτή θα ήταν προφανώς ιδιαίτερως λυσιτελής. Εντούτοις, για την εφαρμογή του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 δεν απαιτείται να αποδειχθεί πρόθεση τέτοιας φύσεως.
- 72 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 έχει την έννοια ότι, προκειμένου να κριθεί αν η προστασία ή η συνδρομή της UNRWA έχει παύσει, κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, οπότε ο αιτών διεθνή προστασία υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων του οργανισμού αυτού, δεν είναι αναγκαίο να αποδειχθεί η εκ προθέσεως πρόκληση βλάβης ή αποστέρηση της συνδρομής από το εν λόγω αιτούντα, διά πράξεων ή παραλείψεων, εκ μέρους της UNRWA ή εκ μέρους του κράτους στο έδαφος του οποίου αυτή δραστηριοποιείται. Για τους σκοπούς της διατάξεως αυτής, αρκεί να αποδειχθεί ότι η συνδρομή ή προστασία της UNRWA είχε πράγματι παύσει για οποιονδήποτε λόγο, με συνέπεια ο εν λόγω οργανισμός να μην είναι πλέον σε θέση, για λόγους αντικειμενικούς ή συνδεόμενους με την ατομική κατάσταση του αιτούντος διεθνή προστασία, να του εξασφαλίσει τις συνθήκες διαβίωσης που συνάδουν προς την αποστολή με την οποία είναι επιφορτισμένος.

Επί του τέταρτου προδικαστικού ερωτήματος

- 73 Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83, σε συνδυασμό με το άρθρο 1, Δ, της Σύμβασης της Γενεύης, έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο της αξιολόγησης των προϋποθέσεων που απαιτούνται προκειμένου να εξακριβωθεί αν έχει υπάρξει παύση της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA, οπότε ένα πρόσωπο μπορεί να ζητήσει να υπαχθεί αυτοδικαίως στο «καθεστώς πρόσφυγα» κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως της οδηγίας 2004/83, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η συνδρομή η οποία παρέχεται στο εν λόγω πρόσωπο από φορείς της κοινωνίας των πολιτών, όπως είναι οι ΜΚΟ.
- 74 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό, επισημαίνεται ότι τόσο το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 όσο και το άρθρο 1, Δ, της Σύμβασης της Γενεύης αναφέρονται μόνο στην προστασία ή τη συνδρομή «από όργανα ή οργανισμούς των Ηνωμένων Εθνών, εκτός της [Υπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες]», και δεν αναφέρονται σε ενδεχόμενη υποστήριξη ή ενδεχόμενες υπηρεσίες άλλων, ξένων προς τα Ηνωμένα Έθνη, φορέων, όπως είναι οι ΜΚΟ.
- 75 Επιπροσθέτως, όπως υπομνήσθηκε ανωτέρω, με τη σκέψη 50 της παρούσας αποφάσεως, το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 εφαρμόζεται όταν αποδεικνύεται, βάσει εξατομικευμένης εκτίμησης όλων των κρίσιμων στοιχείων, ότι πρόκειται για ανιθαγενή παλαιστινιακής καταγωγής ευρισκόμενο σε προσωπική κατάσταση σοβαρής ανασφάλειας και ότι η UNRWA, της οποίας τη συνδρομή έχει ζητήσει το εν λόγω πρόσωπο,

- αδυνατεί να του διασφαλίσει, εντός της ζώνης επιχειρήσεων της, συνθήκες διαβίωσης που συνάδουν προς την αποστολή της, πράγμα το οποίο αναγκάζει τον εν λόγω ανιθαγενή, για λόγους ανεξάρτητους από τη βούλησή του, να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA.
- 76 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι τόσο το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 όσο και το άρθρο 1, Δ, της Σύμβασης της Γενεύης αναφέρονται, κατ' ουσίαν, μόνο στην προστασία ή συνδρομή της UNRWA.
- 77 Πλην όμως, η UNRWA είναι οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών ο οποίος έχει συσταθεί από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και έχει ως αποστολή την παροχή προστασίας και συνδρομής στους Παλαιστίνιους πρόσφυγες σύμφωνα με την εντολή που του έχει δοθεί. Δεδομένου του καθεστώτος που αναγνωρίζεται στην UNRWA και της αποστολής που της έχει ανατεθεί, δεν τίθεται ζήτημα εξομοίωσης του οργανισμού αυτού με τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών, όπως είναι οι ΜΚΟ, οι οποίοι αποτελούν φορείς σαφώς διαφορετικούς από την UNRWA και οι οποίοι δεν βρίσκονται στην ίδια θέση με την αυτήν, στο μέτρο που δεν είναι σε θέση να παράσχουν «συνδρομή» ή «προστασία» για τους σκοπούς της Σύμβασης της Γενεύης και της οδηγίας 2004/83.
- 78 Ωστόσο, τούτο δεν αναιρεί το γεγονός ότι, όπως προκύπτει από την ενώπιον του Δικαστηρίου υποβληθείσα δικογραφία, η συνεργασία φορέων της κοινωνίας των πολιτών όπως οι ΜΚΟ μπορεί να είναι ουσιώδης, προκειμένου να καταστεί δυνατό στην UNRWA να συνεχίσει την αποστολή της. Πράγματι, φαίνεται ότι, λαμβανομένων υπόψη των αυξανόμενων δυσχερειών που αντιμετώπισε κατά την εκτέλεση της εντολής της, τουλάχιστον σε ορισμένους τομείς της ζώνης επιχειρήσεων της, η UNRWA είχε, στην πράξη, καταφύγει σε μια τέτοια συνεργασία.
- 79 Υπό τις συνθήκες αυτές, όταν υφίσταται τέτοια συνεργασία, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η συνδρομή που παρέχουν οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών, όπως οι ΜΚΟ, να πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εξέταση του κατά πόσον έχει υπάρξει παύση της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA, οπότε οι αιτούντες μπορούν να ζητήσουν να υπαχθούν αυτοδικαίως στο καθεστώς πρόσφυγα, κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83.
- 80 Εντούτοις, κάθε συνδρομή που παρέχεται από φορείς της κοινωνίας των πολιτών, όπως οι ΜΚΟ, πρέπει πράγματι να λαμβάνεται υπόψη, υπό την προϋπόθεση ότι η UNRWA διατηρεί με τους φορείς αυτούς επίσημη σχέση συνεργασίας, σταθερού χαρακτήρα, στο πλαίσιο της οποίας οι εν λόγω φορείς επικουρούν την UNRWA όσον αφορά την εκτέλεση της εντολής της.
- 81 Τούτο συμβαίνει ιδίως όταν, όπως επισήμανε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας με τα σημεία 83 έως 85 των προτάσεών του, η παροχή τέτοιας προστασίας ή συνδρομής έχει ανατεθεί νομίμως σε ΜΚΟ από το κράτος στο έδαφος του οποίου δραστηριοποιείται η UNRWA και οι Παλαιστίνιοι πρόσφυγες έχουν πράγματι το δικαίωμα να τύχουν της προστασίας ή συνδρομής την οποία παρέχουν κατά τρόπο σταθερό, και όχι κατά περίπτωση, οι εν λόγω ΜΚΟ.
- 82 Εξάλλου, πρέπει να προστεθεί ότι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας με το σημείο 79 των προτάσεών του, στο πλαίσιο αυτό, ο ρόλος του κράτους στο έδαφος του οποίου δραστηριοποιείται η UNRWA μπορεί επίσης να είναι καθοριστικός προκειμένου ο εν λόγω οργανισμός να εκπληρώσει αποτελεσματικά τα καθήκοντά του και να διασφαλίσει ότι οι ενδιαφερόμενοι διαβιούν υπό αξιοπρεπείς συνθήκες [πρβλ. απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 2021, Bundesrepublik Deutschland (Καθεστώς πρόσφυγα ενός ανιθαγενούς παλαιστινιακής καταγωγής), C-507/19, EU:C:2021:3, σκέψεις 58 και 62].

- 83 Επομένως, σε περίπτωση που οι Παλαιστίνιοι πρόσφυγες έχουν συγκεκριμένα το δικαίωμα προσβάσεως κατά τρόπο σταθερό στην εκπαίδευση και στην ιατρική περίθαλψη που παρέχει το οικείο κράτος, τούτο θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στο πλαίσιο μιας συνολικής εκτιμήσεως όλων των συναφών περιστάσεων βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83.
- 84 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83, σε συνδυασμό με το άρθρο 1, Δ, της Σύμβασης της Γενεύης, έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο της αξιολογήσεως των προϋποθέσεων που απαιτούνται προκειμένου να εξακριβωθεί αν έχει υπάρξει παύση της προστασίας ή συνδρομής της UNRWA, οπότε ένα πρόσωπο μπορεί να ζητήσει να υπαχθεί αυτοδικαίως στο «καθεστώς πρόσφυγα», κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως της οδηγίας 2004/83, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η συνδρομή η οποία παρέχεται στο εν λόγω πρόσωπο από φορείς της κοινωνίας των πολιτών, όπως είναι οι ΜΚΟ, υπό την προϋπόθεση ότι η UNRWA διατηρεί με αυτούς επίσημη σχέση συνεργασίας, σταθερού χαρακτήρα, στο πλαίσιο της οποίας οι φορείς αυτοί συνδράμουν την UNRWA στην εκπλήρωση των καθηκόντων της.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 85 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σε αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους, έχει την έννοια ότι, προκειμένου να κριθεί αν η προστασία ή η συνδρομή της Υπηρεσίας Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών (για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή) (UNRWA) έχει παύσει, οπότε ένα πρόσωπο μπορεί να ζητήσει να υπαχθεί αυτοδικαίως στο «καθεστώς πρόσφυγα» κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, στο πλαίσιο εξατομικευμένης εκτίμησης, οι συναφείς περιστάσεις ως αυτές έχουν όχι μόνον κατά το χρονικό σημείο της αναχώρησης του εν λόγω προσώπου από τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA, αλλά και κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο οι αρμόδιες αρχές εξετάζουν αίτηση για τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή οι αρμόδιες δικαστικές αρχές αποφαινονται επί προσφυγής κατά αποφάσεως περί αρνήσεως χορηγήσεως του καθεστώτος αυτού.
- 2) Το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο της αναλύσεως σχετικά με το αν η προστασία ή η συνδρομή της Υπηρεσίας Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών (για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή) (UNRWA) έχει παύσει, οπότε μπορεί ένα πρόσωπο να ζητήσει να υπαχθεί αυτοδικαίως στο «καθεστώς πρόσφυγα» κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, εάν ο ενδιαφερόμενος αποδεικνύει ότι υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων της UNRWA για λόγους οι οποίοι εκφεύγουν του ελέγχου του και είναι

ανεξάρτητοι από τη βούλησή του, εναπόκειται στο κράτος μέλος να αποδείξει ότι το εν λόγω πρόσωπο είναι πλέον σε θέση να επιστρέψει στην περιοχή αυτή και να τύχει της εν λόγω προστασίας ή συνδρομής.

- 3) Το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83 έχει την έννοια ότι, προκειμένου να κριθεί αν η προστασία ή η συνδρομή της Υπηρεσίας Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών (για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή) (UNRWA) έχει παύσει, κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως, οπότε ο αιτών διεθνή προστασία υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει τη ζώνη επιχειρήσεων του οργανισμού αυτού, δεν είναι αναγκαίο να αποδειχθεί η εκ προθέσεως πρόκληση βλάβης ή αποστέρηση της συνδρομής από το εν λόγω αιτούντα, διά πράξεων ή παραλείψεων, εκ μέρους της UNRWA ή εκ μέρους του κράτους στο έδαφος του οποίου αυτή δραστηριοποιείται. Για τους σκοπούς της διατάξεως αυτής, αρκεί να αποδειχθεί ότι η συνδρομή ή προστασία της UNRWA είχε πράγματι παύσει για οποιονδήποτε λόγο, με συνέπεια ο εν λόγω οργανισμός να μην είναι πλέον σε θέση, για λόγους αντικειμενικούς ή συνδεδεμένους με την ατομική κατάσταση του αιτούντος διεθνή προστασία, να του εξασφαλίσει τις συνθήκες διαβίωσης που συνάδουν προς την αποστολή με την οποία είναι επιφορτισμένος.
- 4) Το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', δεύτερη περίοδος, της οδηγίας 2004/83, σε συνδυασμό με το άρθρο 1, Δ, της Σύμβασης περί του καθεστώτος των προσφύγων, που υπογράφηκε στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951, έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο της αξιολογήσεως των προϋποθέσεων που απαιτούνται προκειμένου να εξακριβωθεί αν έχει υπάρξει παύση της προστασίας ή συνδρομής της Υπηρεσίας Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών (για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή) (UNRWA), οπότε ένα πρόσωπο μπορεί να ζητήσει να υπαχθεί αυτοδικαίως στο «καθεστώς πρόσφυγα», κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως της οδηγίας 2004/83, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η συνδρομή η οποία παρέχεται στο εν λόγω πρόσωπο από φορείς της κοινωνίας των πολιτών, όπως είναι οι μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), υπό την προϋπόθεση ότι η UNRWA διατηρεί με αυτούς επίσημη σχέση συνεργασίας, χαρακτηριζόμενη από σταθερότητα, στο πλαίσιο της οποίας φορείς αυτοί συνδράμουν την UNRWA στην εκπλήρωση των καθηκόντων της.

(υπογραφές)